

Голас Радзімы

№ 50 (1363)

СНЕЖАНЬ 1974 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 19-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Кінастудыя «Беларусьфільм» [здымак зверху] — адна з буйнейшых у краіне. Больш за 1 500 чалавек працуюць тут над стварэннем мастацкіх, тэлевізійных, дакументальных, навукова-папулярных і мультыплікацыйных стужак.

У 1925 годзе прыйшоў у беларускае кіно Іосіф ВЕЙНЯРОВІЧ [здымак злева]. Як аператар і рэжысёр прымаў удзел у стварэнні многіх дакументальных фільмаў.

На астатніх здымках — кадры з беларускіх карцін розных год — «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Вялікі трамплін», «Масква—Генуя» і фільма «Военная зброя», які хутка выпусціць студыя.

ЗАЛАТЫ ЮБІЛЕЙ БЕЛАРУСКАГА КІНО

Беларускае кінамастацтва адзначыла сваё пяцідзясяцігоддзе. Здаецца, так было заўсёды: кінаафішы на вясковай вуліцы, шматлікія кіназалы з шырокаэкранымі і шырокафармаатнымі ўстаноўкамі, уласная кінастудыя, усесаюзныя і міжнародныя прызы і прэміі за беларускія фільмы. Але мы ведаем, што да свайго росквіту беларускае кіно прыйшло складаным шляхам пошукаў. Аб гэтым шляху чытачам «Голасу Радзімы» расказвае старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінамастацтве Уладзімір МАЦВЕЕУ.

Да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў Беларусі не было самастойных кінамастацкіх арганізацый. Толькі некалькі «электратэатраў», адкрытых прадпрыемствамі дзяржавы, знаёмлілі з загадкавым светам «рухаючыхся ценяў». Аднавіліся ж пасля ўстаўлення Савецкай улады ў рэспубліцы ажыццяўляецца шэраг мер па развіццю кінасеткі з тым, каб зрабіць кіно даступным для самых шырокіх мас. Адначасова наладжваецца нацыянальная кінавытворчасць. Арганізацыйна працэс утварэння беларускай кінамастацтва быў аформлен камісіяй Савета Народных Камісараў БССР 17 снежня 1924 года. Гэтую дату і прынята лічыць днём нараджэння беларускай кінамастацтва. З утварэннем Белдзяржкіно пачаўся рэгулярны выпуск на экран хранікальных стужак, захаваў-

шых для нас незабыўныя кадры з жыцця рэспублікі ў гады аднаўлення народнай гаспадаркі і будаўніцтва сацыялізму. Першы беларускі мастацкі фільм «Лясная быль» па апавесці Міхася Чарота «Свінапас» створан Юрыем Тарычам у 1926 годзе.

Разам з Юрыем Тарычам над першымі беларускімі фільмамі працавалі цяпер сусветна вядомыя савецкія кінарэжысёры Марк Данскоў, Рыгор Рашаль, Яфім Дзіган, Уладзімір Корш-Саблін, аператары Аркадзь Кальцаты, Сяргей Іваноў, акцёры Мікалай Чаркасаў, Мікалай Сіманаў, Барыс Бабачкін, выдатныя майстры беларускага тэатра Уладзімір Крыловіч, Любоў Мазалеўская, Павел Малчанаў і многія іншыя. З беларускага фільма «Першы ўзвод» пачаў сваю дзейнасць у кіно кампазітар І. Дунаеўскі. Больш за 150 мастацкіх і ка-

ля 400 дакументальных і навукова-папулярных фільмаў, створаных у Беларусі, уваходзяць сёння ў фонд кінапракату. Яны ярка адлюстроўваюць найбольш характэрныя рысы ў развіцці беларускага кінамастацтва — імкненне глыбока раскрыць гераічны вобраз сучасніка, будаўніка новага жыцця.

Першым жа фільмам «Лясная быль» беларускія кінамастацы заявілі аб сваёй прыхільнасці да гераічнай тэмы, якая з гадамі атрымлівае шырокае развіццё. Гераіка ўсенароднай вайны, мужнасць і высокі патрыятызм савецкіх людзей знайшлі яркае адлюстраванне ў такіх фільмах, як «Канстанцін Заслонаў» рэжысёраў У. Корш-Сабліна і А. Файнцымера, «Гадзіннік спыніўся апоўначы» рэжысёра М. Фігуроўскага, «Дзеці партызана», «Дзяўчынка шукае

бацьку», «Паланез Агінскага» — Л. Голуба, «Праз могількі» і дылогія «Партызаны» — В. Турава, «Альпійская балада» і «Бацька» — Б. Сцяпанова, «Заўтра будзе позна» — А. Карпава і М. Цяпака.

Напярэдадні 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў адбыліся дзве знамянальныя прэміі — па цэнтральнаму тэлебачанню была паказана шасцісерыйная мастацкая стужка «Руіны страляюць» аб мінскіх падпольшчыках, а ў Мінску — двухсерыйная кінапапера «Польшчыка», якая расказвае аб бяспрыкладным подзвігу партызан Полацка-Лепельскай зоны. Абодва фільмы паставіў малады таленавіты рэжысёр Віталій Чацверыкоў.

Характэрна, што ў распрацоўцы гераічнай тэмы прыня-

[Заканчэнне на 6-й стар.]

ММВЗ-3-III прыгодным як для язды ў гарадскіх умовах, так і для далёкіх турыстычных і дзелавых паездак. Гэтыя якасці забяспечваюць матацыклу шырокую папулярнасць.

Генадзь Пілюкевіч — кандыдат у майстры спорту СССР. Ён не раз рабіў на матацыклах тысячакіламетровыя прабегі, кожны з якіх патрабаваў вялікага напружання волі, упартасці і мужнасці.

У 1966 годзе група гоншчыкаў мінскага завода зрабіла мотапрабег па маршруту Мінск — Львоў — Кішыніў — Севастопаль — Валгаград — Ульянаўск — Масква — Мінск. Спартсмены на матацыклах М-104 і М-105 за 33 дні пераадолелі больш як сем тысяч кіламетраў. На аснове аналізу вынікаў гэтага прабега былі ўнесены прапановы па паліпашэнню канструкцыі матацыклаў.

У 1969 годзе адбыўся выпрабавальны прабег па маршруту Брэст — Уладзівастан. На трох доследных матацыклах М-106 Генадзь і яго сябры праехалі 13 тысяч кіламетраў. Выпрабавальнікі пераадолевалі на

трасе пясок і бездарож, саланчакі Сібіры і таёжныя «зімнікі», чарназёмныя, слізкія ў дождж дарогі Верхняга Поволжя, камяністыя сцежкі Урала і балоты Прыамур'я, сотні рачулак і ручаёў. І ўсё гэта было зроблена для таго, каб правярыць надзейнасць матацыкла, яго хадавыя якасці.

Вось чаму цяпер, калі глядзіш на прыгожыя матацыклы ММВЗ-3-III, міжволі ўспамінаеш аб іх папярэдніках. Новая машына ўвабрала ў сябе ўсё лепшае. Цяпер яна поўнаасцю задавальняе высокім патрабаванням унутранага і міжнароднага рынку.

У канцы канвеернай лініі зборкі матацыклаў я глядзеў на гадзіннік. Секундная стрэлка прабегла спачатку адзін круг, затым другі, трэці...

За тры минуты два новыя матацыклы сыйшлі з канвеера і занялі сваё месца ў двары, побач з сотнямі такіх жа імклівых машын.

Віктар ТАЙДАКОУ,
АДН.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ РАБОЧЫХ

24 вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі маюць у сваёй структуры так званыя падрыхтоўчыя факультэты. Арганізаваныя яны з мэтай дапамагчы маладым рабочым, сялянам і дэмабілізаваным з арміі салдатам падрыхтавацца да вучобы ў вышэйшай навучальнай установе.

Чаму такая пільная ўвага ўдзяляецца менавіта гэтым катэгорыям моладзі? Адукацыя ў СССР даступная для ўсіх грамадзян — незалежна ад іх матэрыяльнага дастатку, сацыяльнага становішча ці нацыянальнасці. Усе віды навучання ў нас бясплатныя і фінансуюцца за кошт дзяржавы. Студэнты атрымліваюць стypендыі. Каб паступіць ва ўніверсітэт або інстытут, неабходна толькі адно — паспяхова вытрымаць уступныя экзамены па праграме сярэдняй школы. Нагуральна, што юнак ці дзяўчына, якія толькі што закончылі школу, маюць больш свежыя веды, чым тыя маладыя людзі, якія атрымалі сярэдняю адукацыю, скажам, некалькі гадоў назад і цяпер працуюць. Таму маладому рабоча-му цяжэй здаць уступныя экзамены, чым учарашняму школьніку.

Аднак працоўная моладзь павінна мець роўныя з усімі магчымасці для атрымання вышэйшай адукацыі. Для таго, каб забяспечыць гэтую роўнасць, распрацаваны цэлы шэраг мер. Адна з іх — стварэнне падрыхтоўчых аддзяленняў пры ўніверсітэтах і інстытутах. Тут рабочая моладзь мае магчымасць абнавіць школьныя веды і паступіць на дзённыя або вячэрнія аддзяленні.

Такім чынам, моладзі, якая працуе ў сферы матэрыяльнай вытворчасці, адкрываецца рэальная дарога для атрымання дыпламаў спецыялістаў вышэйшай кваліфікацыі. Ужо зараз каля 20 працэнтаў першакурснікаў стаяцяннага навучання ў беларускіх універсітэтах і інстытутах — гэта юнакі і дзяўчаты, якія скончылі ў свой час падрыхтоўчыя курсы.

Формы навучання на курсах «рабочых факультэтаў» розныя: дзённыя — з адрывам ад вытворчасці і вячэрнія ці завочная — без адрыву. Пераважаюць дзённыя заняткі з васьмімесячным тэрмінам навучання. Прымаецца на іх моладзь з сярэдняй адукацыі па накіраваннях прадырмействаў, будоўляў, арганізацый транспарту і сувязі, саўгасаў і калгасаў, а таксама камандвання ваенскіх часцей. Кандыдатура

абавязкова папярэдне абмяркоўваецца ў вытворчых калектывах. Залічэнне праводзіцца пасля гутарак з членамі прыёмнай камісіі.

Усім слухачам дзённай формы навучання выплачваецца стypендыя ў памеры, вызначаным для студэнтаў. Прадырмействы і арганізацыі маюць права выплачваць слухачам стypендыю са сваіх фондаў. У гэтых выпадках яна больш за звычайную. Слухачам курсаў ствараюцца ўсе неабходныя ўмовы для нармальнай вучобы. Яны атрымліваюць месцы ў інтэрнатах, карыстаюцца чытальнымі заламі, бібліятэкамі, інстытуцкімі лабараторыямі. У Мінскім радыётэхнічным інстытуце, напрыклад, створана спецыяльная камісія, задачы якой — дапамагач студэнтам рабфакаў у арганізацыі самастойных заняткаў, наладжванні быту.

Заняткі вядуць не толькі спецыялісты з інстытутаў, але і вопытныя настаўнікі школ, вучоныя Акадэміі навук БССР. У праграму сярэдняй школы тут уводзяцца і некаторыя інстытуцкія прадметы.

Пасля заканчэння курсу навучання слухачы здаюць выпускныя экзамены. Тыя, хто паспяхова вытрымаў іх, залічваюцца на першы курс вышэйшай навучальнай установы без здачы ўступных экзаменаў.

П. СУДАКОУ.

СВЯТА Ў НАВАСЁЛКАХ

У той вечар фае дома культуры калгаса «Сцяг Леніна» Кобрынскага раёна нечым нагадвае выставачны павільён. Уздоўж сцен на акуратных стэлажах можна было ўбачыць усё, што родзіць калгасная зямля: залацістыя снапы каласістага жыта, буйныя, нібы адлітыя з сонечных промняў, зярняты пшаніцы, велізарныя качаны капусцы, буракі, бульбу, моркву, яблыкі... На стэндах — фатаграфіі і дакументы аб гісторыі калгаса, яго лепшых людзях. Не менш урачыста была прыбраная і галоўная глядзельная зала, дзе гасцей чакалі па-святочнаму накрытыя сталы. Тут, у гэтай зале, і павінна была адбыцца цырымонія ўшанавання лепшых работнікаў калгаса.

Хутка пачалі збірацца госці. Калгаснікі прыходзілі цэлымі сем'ямі, з дзецьмі, прыехалі прадстаўнікі суседніх гаспадарак. Грымнуў калгасны духавы аркестр, і на сцену да ганаровых месц прайшлі героі свята — лепшыя механізатары, жывёлаводы, палыводы. Іх з'яўленне сустрэлі бурнымі апладысмантамі, бо гэтых людзей ведаюць і паважаюць усе. Лёс кожнага з іх назаўсёды звязан з род-

ным калгасам. Напрыклад, даярка Алена Паляціла і Настасся Марчук больш за 20 гадоў працуюць на ферме. Толькі за тры гады пяцігодкі кожная з іх надала больш чым па 200 тысяч кілаграмаў малака.

Столькі ж працуе ў калгасе і шафёр Васіль Паляціла. За два дзесяцігоддзі — ніводнай аварыі, а колькі грузаў перавезена за гэты час!

— Памятаю, як нялёгка часам даводзілася ў тыя гады, — успамінае ветэран. — Не хапала машын, запчастак да іх, гаруча-змазачных матэрыялаў. А зараз у калгасе ёсць усё — свае механічныя майстэрні, заправачная станцыя, шмат механікаў і інжынераў. Так што за апошнія пяць год ні адзін шафёр сам не рабіў, як раней, капітальны рамонт.

Так, параўноўваць, безумоўна, ёсць што. У пасляваенным 1948 годзе, калі арганізаваўся калгас, у Навасёлках, цэнтральнай сядзібе гаспадаркі, налічвалася толькі дзесятак конных плугоў, некалькі баронаў, сенакасілка з двума малатарнямі ды тузін вазоў. Цяпер Навасёлкі — вялікая добраўпарадкаваная вёска, дзе пабудаваны свае дом культуры, бальніца, сярэдняя школа, магазіны, аптэка, а на калгасных палях працуюць многія дзесяткі машын і агрэгатаў. Выраслі даходы гаспадаркі, а з імі — і дабрабыт сялян.

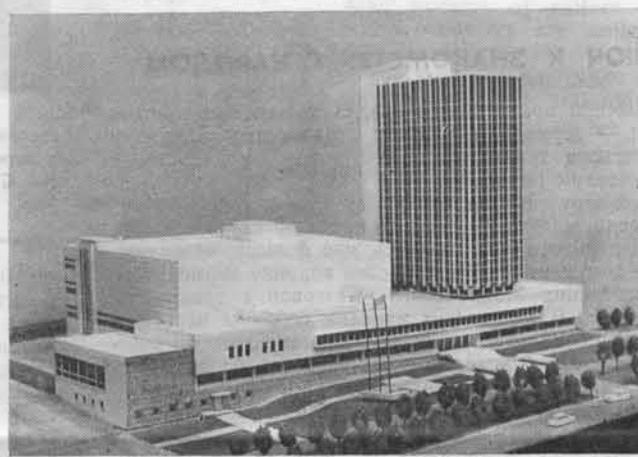
Аб усім гэтым гаварылі, выступаючы на ўрачыстым вечары, перадавікі калгаснай вытворчасці Андрэй Марчук, Цімафей Яшчук, Іван Паляціла і іншыя «віноўнікі» свята. А потым слова ўзяў старшыня калгаса Мікалай Жураў. Ад імя праўлення ён дэкла павітаў герояў працы, пажадаў ім далейшых поспехаў і добрага здароўя. Лепшым людзям калгаса ўручылі каштоўныя падарункі — тэлевізары, залатыя гадзіннікі, радыёпрыёмнікі. У гонар перадавікоў удзельнікі мастацкай самадзейнасці далі канцэрт.

Вечар закончыўся позна. Усё, што адбылося на ім, засталася добрым успамінам не толькі ў тых, каго віншавалі, але і ва ўсіх выскоўцаў, бо яны яшчэ раз пераканаліся, якім гонарам карыстаецца хлебаробская праца. Дадам яшчэ адно — падобныя абрады сталі традыцый у вёсках і праводзяцца ў многіх калгасах вобласці.

А. САКАЛОЎ.

СЯРЭДНІ Ў РЭСПУБЛІЦЫ

Звыш тысячы сялян сталі напасёламі двухпавярховых дамоў, пабудаваных у пасёлку калгаса «Прагрэс» каля Гродна. Адкрыты сярэдняя

Аўтаматычная апаратура, устаноўленая на Мінскай міжгародняй тэлефоннай станцыі, дае магчымасць абаненту напраму тэлефона з 25-ю гарадамі нашай краіны. У бліжэйшы час іх колькасць павялічыцца — неўзабаве ў Мінску пачнецца будаўніцтва новага комплексу для міжгародняй станцыі.

НА ЗДЫМКАХ: манёр Наталля ПАЛЯШЧУК правярае работу перфаратарных апаратаў; макет новага комплексу для Мінскай міжгародняй тэлефоннай станцыі.

Фота У. ЛУПЕЙКІ.

школа, дзіцячы сад-яслі, паліклініка, стадыён. У доме культуры прасторныя глядзельная і танцавальная залы, музычная школа, бильярдная. Толькі што пабудаваны закрыты плавальны басейн. Гандлёвы цэнтр аб'яднаў магазіны, рэстаран, гасцініцу, бытавы камбанат. Асфальтаваныя вуліцы, акаймаваныя алеямі дрэў, акрэслены бардыёрамі, асветлены электрычнымі плафонамі.

Пасёлак, спраектаваны архітэктарамі ў адпаведнасці з планам сацыяльнага развіцця, працягвае расшырацца і к канцу гэтага дзесяцігоддзя ў тры разы павялічыць колькасць жыхароў. Будуюцца новыя дамы з трох-і чатырохпакатковымі кватэрамі, якія маюць усе камунальныя выгоды, будынкі вытворчага і культурна-бытавога прызначэння.

План сацыяльнага развіцця гэтага калгаса, як і многіх іншых гаспадарак Беларусі, улічвае ўплыў навукова-тэхнічнага прагрэсу на ўсе бакі жыцця і працоўнай дзейнасці сялян, прадугледжвае паступовы перавод сельскагаспадарчай вытворчасці на прамысловую аснову.

«Прагрэс» па памерах уяўляе сабой сярэдні для рэспублікі калгас. Ён мае каля трох тысяч гектараў зямлі, расшырае ўгоддзі за кошт меліярацыі і інтэнсіўна развівае ўсе галіны. З кожнага гектара сёлета сабрана 46

цэнтнераў збожжжа. Атрыман багаты ўраджай бульбы, цукровых буракоў, траў. Як у земляробстве, так і ў жывёлагадоўлі поўнаасцю механізавана праца. Працуюць сто трактараў, аўтамабіляў і камбайнаў, больш за трыста электраматораў. Пушчан аўтаматызаваны завод грануляваных кармоў. Толькі машынамі выконваюцца ўсе работы на фермах, дзе ўтрымліваецца звыш чатырох тысяч галоў жывёлы. Кожная даярка, напрыклад, абслугоўвае 50 кароў. Устаноўлены васьмігадзінны рабочы дзень з двума выхаднымі ў тыдзень. У калгасным вучэбным камбінаце сяляне, не спыняючы работы, павышаюць агульнаадукацыйны ўзровень, асвойваюць механізатарскія спецыяльнасці, рыхтуюцца паступаць у тэхнікумы або інстытуты.

Калгас перайшоў на галіновую структуру кіравання вытворчасцю. Створана дыспетчарская служба, якая выкарыстоўвае рацыі і тэлефоны. З дапамогай камп'ютэра вызначаецца аптымальная структура машынна-трактарнага парку, складаюцца рацыёны кармлення жывёлы, распрацоўваюцца прагнозы развіцця гаспадаркі.

Звыш мільёна рублёў штогод калгас расходuje на будаўніцтва і добраўпарадкаванне.

Я. ГАЛКІН.

ДАЛЯГЛЯДЫ СУПРАЦОЎНІЦТВА

Сярод сусветных міжнародных падзей снежня цэнтральнае месца займае візіт Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. Брэжнева ў Францыю. Перагаворы з Прэзідэнтам Французскай Рэспублікі В. Жыскар д'Эстанам, як і рабочая сустрэча Л. Брэжнева з Прэзідэнтам ЗША Дж. Фордам 23—24 лістапада ў раёне Уладзівастока, застаюцца ў цэнтры ўвагі ўсіх сродкаў інфармацыі свету.

Канструктыўныя вынікі гэтых сустрэч мелі дабраворны ўплыў на рашэнне многіх пытанняў XXIX сесіі Генеральнай Асамблеі ААН, якая закончыла сваю работу. На адным з апошніх пасяджэнняў Пятага камітэта сесіі прадстаўніц Беларусі П. Бяляеў у сваім выступленні выказаў шэраг заўваг адносна саставу сакратарыята Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Цяпер 11 беларускіх спецыялістаў працуюць у сакратарыяце ААН, г. зн. запоўнена ніжняя мяжа нашай квоты. У Беларускай ССР удзяляецца вялікая ўвага пытанням падрыхтоўкі спецыялістаў для работы ў міжнародных арганізацыях. Аднак эксперты з нашай рэспублікі яшчэ недастаткова прыцягваюцца для выкарыстання па лініі праграмы развіцця ААН.

Пацяпленне палітычнага клімату на зямлі, што адбываецца ў першую чаргу дзякуючы паслядоўнай рэалізацыі Саветкім Саюзам Праграмы міру, спрыяе наладжванню самых разнастайных кантактаў паміж народамі і краінамі. Дзелавыя сувязі існуюць і ўмацоўваюцца паміж Беларускай Саветкай Сацыялістычнай Рэспублікай і многімі замежнымі краінамі. У дні, калі вяліся перагаворы ў Рамбуіе, мы чыталі паведамленне аб тым, то Гомельскі станкабудуўнічы завод імя Кірава датэрмінова выканаў заказ французскай фірмы «Станка-Франс», якая ўжо даўно купляе гомельскія станкі і зрабіла новы заказ.

Падтрымлівае кантакты з французскай фірмай «Садатэк» Мінскі завод халадзільнікаў. Фірма паставіла асноўнае тэхналагічнае абсталяванне і тэхнічную дакументацыю на вытворчасць бытавых халадзільнікаў у Мінску і зараз забяспечвае прадпрыемства запаснымі часткамі і дэталямі да абсталявання. Сёлета на заводзе пабываў намеснік галоўнага спецыяліста фірмы па шэф-мантажы Жан Луаз, які пазнаёміўся з работай французскага абсталявання.

Значны ўклад у справу ўмацавання кантактаў паміж саветкім і французскім народамі ўносіць дзейнасць таварыства «Францыя—СССР». Дэлегацыя гэтага таварыства наведвала нашу рэспубліку. Яе членаў, дзячаў маладзёжнага руху, цікавіла далейшае развіццё сувязей паміж саветкай і французскай моладдзю. Яны сустрэліся з беларускімі камсамольцамі, з прадстаўнікамі Камітэта маладзёжных арганізацый рэспублікі, зрабілі паездку ў Магілёў, які сябрае з французскім горадам Вілербанам.

Кантакты паміж моладдзю розных краін дапамагаюць юнакам і дзяўчатам пазнаёміцца з жыццём сваіх ровеснікаў, аб'яднаць сілы ў барацьбе за мір і прагрэс. У адпаведнасці з дагаворам аб супрацоўніцтве паміж ЛКСМБ і маладзёжнымі арганізацыямі Сацыялістычнай Рэспублікі Харватыі (СФРЮ) у нашай рэспубліцы знаходзілася дэлегацыя Народнай тэхнікі Харватыі. Гасцей цікавіла тэхнічная творчасць Беларускай юнакоў і дзяўчат. У Цэнтральным Камітэце камсамола Беларусі адбыўся абмен думкамі аб далейшым расшырэнні і ўмацаванні сяброўства паміж маладзёжнымі арганізацыямі БССР і СР Харватыі.

З кожным годам сталіца Беларусі ўсё больш прыцягвае ўвагу замежных турыстаў. У хуткім часе яна будзе ўключана ў маршруты паездкаў гасцей з ФРГ. Гэта зробіць прафсаюзнае турысцкае аб'яднанне «Гут-Райзен», генеральны дырэктар якога Хайнц Хельбінг з групай адказных прафсаюзных работнікаў наведваў Мінск. Прадстаўнікі заходнегерманскага аб'яднання выказаліся за тое, каб у турысцкую праграму было ўключана наведанне мемарыяльнага комплексу Хатынь: людзі ніколі не павінны забываць злачынстваў, зробленых гітлераўцамі.

Разам з новымі перспектывамі ў палітычных, эканамічных і навуковых кантактах адкрываюцца далягяды ў сувязях культурных, значэнне якіх узраслае ў перыяд разрадкаў міжнароднай напружанасці. Апошні месяц года быў багаты на падзеі, што адлюстроўваюць шматгранныя міжнародныя культурныя сувязі нашай рэспублікі. У сталіцы Балгарыі Сафіі з вялікім поспехам экспануецца выстаўка работ беларускага мастака Міпосаха Савіцкага. Другому нашаму мастаку—графіку Георгію Хаіла Савіцкага. Другому нашаму мастаку—графіку Георгію Паплайскаму за цыкл работ «Індыйскі дзённік» і серыю ілюстрацый да кнігі старажытна-індыйскай паэзіі «Цырукурал» страціў міжнародная прэмія імя Джавахарлала Нэру. На сцэне Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР у балете «А. Хачатуран «Спартак» выступілі зоркі фінскага балета. Госцем Мінска быў вядомы нямецкі кінарэжысёр, прэзідэнт Акадэміі мастацтваў ГДР Конрад Вольф, які прыехаў на рэтраспектыўны паказ сваіх фільмаў, наладжаны ў сталічным кінатэатры «Парызан». У рэспубліцы адбыліся таксама паказы мангольскіх і югаслаўскіх фільмаў.

САВЕЦКІЯ АЎТАМАБІЛІ У АНГЛІІ

Усё большую вядомасць на Брытанскіх астравах заваўваюць саветкія аўтамабілі з гандлёвай маркай усесаюзнага аб'яднання «Аўтаэкспарт». Гэта—малалітражкі «Масквіч» і «Лада», а таксама цяжкія грузавікі. Хутка Фірма «ЮМОплант» атрымае з СССР яшчэ некалькі дзесяткаў трыццаці і дванаццацітонных аўтасамазвалаў.

Дырэктар канторы «Аўтаэкспарт» Аляксандр Мацюхін у гутарцы з карэспандэнтам Агенцтва друку Навіны расказаў:

— У экспертнай праграме нашага знешнегандлёвага аб'яднання побач з легкавымі аўтамабілямі ёсць і грузавікі многіх ма-

рак рознага прызначэння. Асобае месца сярод іх займаюць цяжкія дызельныя самазвалы, якія выпускаюць беларускія аўтабудуўнікі. БелАЗ-540—адна з мадэляў нашых грузавікоў, якія карыстаюцца павышаным попытам на міжнародным рынку. Англіійскія спецыялісты адзначаюць, што вопыт эксплуатацыі беларускіх аўтамабілей сведчыць аб іх высокіх тэхнічных якасцях.

Цяпер на Брытанскіх астравах працуюць звыш 100 аўтасамазвалаў з маркай «Зроблена ў СССР». У бліжэйшы час гэта лічба намнога ўзрасце, — сказаў у заключэнне прадстаўнік «Аўтаэкспарту».

Ю. ЛЮБІЧАЎ.

МІНСКІЯ МАТАЦЫКЛЫ

Нядаўна я пабываў на прадпрыемстве, дзе нараджаюцца вядомыя ў нашай краіне матацыклы. Гэта Мінскі матацыклетны і веласіпедны завод. Маім правадыком быў вядучы канструктар па рухавіках Генадзь Пілюкевіч. Прыйшоў ён сюды дзесяць гадоў назад маладым інжынерам. Літаральна на вачах у Генадзя пераўтвараўся завод.

— Асабліва памятным быў для ўсіх нас мінулы год, — успамінае канструктар. — Усёй выпускаемай прадукцыі прысвоена першая катэгорыя, а веласіпеду В-143 вышэйшая адзнака — дзяржаўны Знак якасці.

Вядома, мінчане на гэтым не спыніліся. Яны вырашылі дабіцца таго, каб усю заводскую прадукцыю выпускаць па вышэйшай катэгорыі.

— Павышэнню якасці прадукцыі, — працягвае Генадзь Пілюкевіч, — садзейнічае

ўкараненне аўтаматызаванай сістэмы кіравання вытворчасцю. У мінулым годзе для гэтага была ўстаноўлена электронна-вылічальная машына «Мінск-22».

У самыя кароткія тэрміны завод падрыхтаваўся да вытворчасці новага матацыкла ММВЗ-3-III. Са снежня 1973 года прадпрыемства перайшло на масавы выпуск гэтых машын, прычым без спынення канвеера.

— Ці не праўда, добрая машына! — Генадзь Пілюкевіч не срываў свайго задавальнення, паказваючы мне гэтую навінку.

Дынамічная форма, яркая афарбоўка і храміраваныя паверхні надаюць матацыклу прыгожы вонкавы выгляд. Магутны рухавік, высокая праходнасць у спалучэнні з добрай манеўранасцю, надзейнасць усіх вузлоў, лёгкасць кіравання, невялікая вага і высокая эканамічнасць робяць матацыкл

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

ДРАЎНІНА — ДАР ПАЛЕССЯ

Сорок пяць брыгад Лунінецкага вытворчага лесанарыхтоўчага аб'яднання вядуць нарыхтоўку драўніны на тэрыторыі трох абласцей — Брэсцкай, Гомельскай і Мінскай.

Прадукцыя гэтага буйнейшага прадпрыемства пастаўляецца ва ўсе рэспублікі краіны, ідзе на экспарт. З драўніны вышэйшай якасці на мэблевых фабрыках вырабляецца прыгожая сучасная мэбля.

У гэтым годзе нарыхтавана і адпраўлена заказчыкам 44 200 кубічных метраў драўніны, што значна больш плана.

ЕСЦЬ СТО МІЛЬЕНАЎ

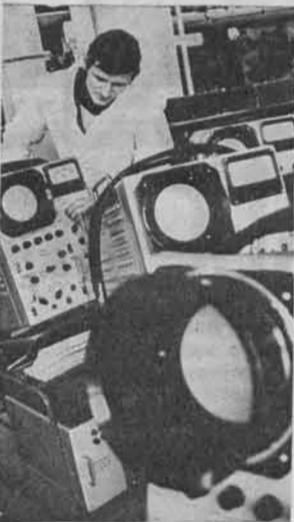
Калектыў Ваўкавыскай птушкафабрыкі выканаў гадавыя заданні па вытворчасці і рэалізацыі прадукцыі. У кошт апошняга года пяцігодкі прададзена больш паўмільёна яек і 665 цэнтнераў дыэттычнага мяса.

У лік наступнага года рэалізуюць прадукцыю таксама Смагонская, Гродзенская і іншыя птушкафабрыкі вобласці.

РАСЦЕ ПАТОК ГАСЦЕЙ

У Мінскім аэрапорце закончыўся перыяд міжнароднай навігацыі. 33,5 тысячы замежных пасажыраў прайшло ў сёлетнім сезоне праз буйнейшую павятравую гавань рэспублікі.

Турысты і дыпламаты,

Завод «Калібр» — адно з перадавых прадпрыемстваў сталіцы нашай рэспублікі. Асцылографы, якія тут выпускаюць, карыстаюцца вялікім попытам у многіх галінах народнай гаспадаркі — у хімічнай, харчовай, дрэвапрацоўчай і іншых.

Прыборы гэтага прадпрыемства дакладныя ў рабоце, надзейныя ў любых кліматычных умовах.

НА ЗДЫМКУ: апаратуру рэгулюе Віктар ШАКУЛЯ.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

Сотні маладых спецыялістаў — швачак-матарыстак, вязальшчыц, круцільшчыц і фармоўшчыц для прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці нашай рэспублікі рыхтуе Брэсцкае гарадское прафесійна-тэхнічнае вучылішча № 90. Нядаўна вучылішча пераведзена ў новы будынак, у якім размясціліся вучэбныя кабінеты, лабараторыі, класы для практычных заняткаў, пакоі для самападрыхтоўкі, бібліятэка. Вучылішча мае таксама інтэрнат, спартыўную залу, сталовую.

НА ЗДЫМКУ: заняткі ў групе швачак-матарыстак.

Фота В. ГЕРМАНА.

спартсмены і журналісты, навуковыя работнікі і артысты з розных краін свету з падзякай успамінаюць цёплы прыём і высокую культуру абслугоўвання, якія чакалі іх на нашай зямлі.

Свае паветраныя вароты сталіца Саветкай Беларусі расчыніла для замежных рэйсаў у жніўні 1970 года. За гэты час пасажыраабарот павялічыўся ў чатыры разы.

КУЛЬТУРНЫЯ ЦЭНТРЫ ВЕСКІ

Прыгожы двухпавярховы будынак вырас на цэнтральнай сядзібе калгаса «Парыжская камуна» Смалявіцкага раёна. У хуткім часе тут адкрыецца гандлёвы цэнтр. Ён уключыць прадуктовы, прамтаварны і гаспадарчы магазіны, сталовую, камбінат бытавога абслугоўвання.

У новым гарадку на сродкі гаспадаркі пабудаваны ўжо дзіцячы сад, васьмікватэрны і восем двухкватэрных дамоў. Пракладзены водаправод, каналізацыя. Пачалося асфальтаванне вуліц. Характэрнай рысай будаўніцтва ў гэтых становіцца яго комплекснасць. Цэнтры гаспадарак набываюць гарадскі выгляд, забяспечваюцца ўсімі выгодамі для жыхароў. Так забудоўваюцца цэнтры калгаса «Ленінскі шлях», саўгаса «Шыпяны», «Звязда».

ШЫЕ УЛЬТРАГУК

На заводзе «Легмаш» у Оршы выраблены доследны ўзор першай у Саветкім Саюзе ультрагукавой «швейнай» бязнітаччай машыны. У новай машыне, створанай супра-

цоўнікамі Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута лёгкага і тэкстыльнага машынабудавання, Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута ткачэў высокай частаты ў творчай садружнасці са спецыялістамі прадпрыемства, градыцыйную нітку замяніла зварка матэрыялаў. Пад уздзеяннем ультрагукавых хваляў злучаюцца матэрыялы са штучных валокнаў поліаміднай і поліэфірнай груп. Прадукцыйнасць машыны — да 8 метраў «шва» ў мінуту.

ПАДАРУНАК ВУЧОНЫМ

У дзесяціпавярховым корпусе справіў наваселле Беларускай навукова-даследчы інстытут меліярацыі і воднай гаспадаркі. Ён аснашчаны самым да-сканальным абсталяваннем, якое дазваляе на сучасным узроўні распрацоўваць важныя праблемы асушэння, асваення і рацыянальнага выкарыстання забалочаных зямель, эксплуатацыі гідратэхнічных збудаванняў.

ПРАФІЛАКТОРЫІ ДЛЯ ЛІЦЕЙШЧЫКАЎ

Гомельскія будаўнікі пачалі ўзвядзенне прафілакторыяў для рабочых і служачых завода «Цэнтраліт». Ён размешчана ў маляўнічай прыгараднай зоне — Прыбарскім ляніцтве. Прафілакторый будзе мець добра абсталяваную зону адпачынку са спартыўнымі збудаваннямі.

У прасторным чатырохпавярховым корпусе адначасова змогуць адпачываць больш за сто чалавек.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

Byelorussia is a brilliant example of the advantages of the Soviet socialist system, and of the tremendous possibilities of the Soviet Union, amalgamating many nationalities. In the recent war the hitlerites destroyed more than 200 Byelorussian cities and towns, burnt down more than 9,000 villages, and wrecked 10,000 industrial enterprises. In 1945, the first year after the liberation, industrial output in Byelorussia was only a tenth of the prewar 1940 level. By 1950, i.e., in five years, the prewar level had been achieved and surpassed, and subsequently it was exceeded many times over. Towns and villages have been rehabilitated and have blossomed anew, the culture of the Byelorussian people has made good headway, and life has become prosperous. All this became possible thanks to the fraternal assistance of the Soviet Socialist Republics.

In July 1974 Byelorussia celebrated the 30th anniversary of its liberation from fascist occupation. It is the most important event in the life of our Republic of this year. And on the 1st of January 1975 we are celebrating the 56th anniversary of the BSSR.

You may get to know Byelorussia of today from the contribution by Tikhon KISELYOV, Chairman of the Council of Ministers of the Byelorussian SSR, and from some other articles of this page.

Soviet Byelorussia of today

T. KISELYOV,

Chairman of the Council of Ministers of the Byelorussian Soviet Socialist Republic

and agricultural machinery industries. The republic produces electronic equipment and precision instruments, mineral fertilizers, plastics, synthetic resins and chemical fibres, motorcycles and watches, TV sets and refrigerators, various products of the light, food and wood-working industries.

Among the major enterprises built in the postwar period are the Minsk and Byelorussian Auto Works, the Grodno and Gomel Chemical Complexes, the Minsk Tractor Plant, the Polotsk Oil Refinery and Chemical Complex, the Mogilev Complex of Synthetic Fibres, the Potassium Plant in Soligorsk where nearly half of all potash fertilizer produced in the Soviet Union is extracted, the Lukoml Thermal Electric Station, and dozens of other enterprises.

The successes in the development of Byelorussia are inseparable from the successes of the other Soviet republics. Its economy is an integral part of the economic organism of the USSR which has been formed on the basis of the common goals, interests and efforts of the working people of all the nations and nationalities of the country. Thus, about 300 enterprises of the Soviet Union participate in the production of powerful 27- and 40-ton «BelAZ» trucks. (The plant is now organised the production of 120-ton trucks). Over 270 enterprises supply the Minsk Tractor Plant with components and about 1,200 enterprises take part in the production of «MAZ» trucks. The enterprises of light industry use cotton grown by the skilful hands of the wor-

king people of the Central Asian republics.

Great changes have taken place in agriculture. The collective and state farms of the republic have been turned into highly mechanised farms producing meat, milk, grain, potatoes, flax and other produce. The state allocates immense funds for the further development of agriculture. The level of mechanisation of labour in agriculture is rising and chemical fertilizers are being more widely used. Melioration is being carried out on a large scale. Now about 100,000 tractors, dozens of thousands of grain harvester-combines and trucks are operating on the fields of the republic. In the past 12 years alone agricultural power capacities in collective and state farms have increased 2.8 times, the basic productive assets in agriculture have grown 3.5 times and the productivity of labour has risen twofold. Collective and state farms are run by experienced and well-educated specialists: agronomists, livestock experts, economists, engineers.

Science in the republic is successfully developing, too, and the bonds between science and production are being consolidated. The Academy of Sciences of the Byelorussian SSR and numerous other scientific institutions now comprise over 26,000 scientific workers—twice as many as the entire Russian Empire used to have. Byelorussian scientists have achieved major results in many spheres of scientific activity—in mathematics, the physics of solid bodies, biology, radiation

chemistry, atomic energetics, petrochemistry and other spheres.

At present more than 660,000 specialists with higher and specialised secondary education are employed in Byelorussia's economy. That is over seven times as many as there were in 1940.

Housing construction and the provision of cultural and welfare facilities have assumed big proportions. In the thirty years that have passed since the liberation of Byelorussia from the Nazi invaders nearly 1,950,000 flats have been built. New modern towns and villages have sprung up to replace the ruins caused by the war. Minsk, the capital of Byelorussia which has a population of

over a million and is one of the biggest industrial and cultural centres of the USSR, has arisen from its ashes.

Byelorussian culture—socialist in content and national in form—is flourishing. There are fourteen professional and dozens of folk amateur theatres in the republic. More than 4,000 workers of culture, literature and art are united in creative unions.

The Byelorussian SSR takes an active part in international affairs. It is one of the founding members of the United Nations Organisation and has its permanent representatives in UNO, UNESCO and other organisations whose aim is to promote peace and cooperation among nations.

NEWS FROM BYELORUSSIA

Metro in Minsk

The State Planning Committee of the USSR, after making a thorough study of the needs of the Byelorussian capital, has approved plans for building a Metro in Minsk. This will help solve numerous transit problems of this city with a population of over a million.

The lines of the future Metro will reach the farthest suburbs of the city and intersect in the centre. The first span of the Minsk Metro will be 21 km long. The total length of underground tunnels will be 50 km.

Owing to the unfavourable hydrogeological conditions the Metro will not be built at a great depth. Thus it will resemble the shallow lines of the Moscow Metro built in recent years. At present the technical project is being elaborated. The exact date for the start of the construction of the Minsk Metro will be set in the new five-year plan for the 1975—1980 period.

New Institute

In January, 1974, the Institute of Bio-Organic Chemistry was opened in Minsk. It is headed by a well-known Byelorussian chemist, Academician Afanasy Akhrem. The Institute conducts research in a rapidly developing field—the chemistry of natural compounds.

The study of proteins, enzymes, nucleic acids and other biologically important substances is essential for developing efficient methods of treating genetic, cardio-vascular and some cancerous diseases and psychic and nervous disorders. The work carried out by the Institute will also find practical application in agriculture. The development of artificial biological stimulators will make it possible to radically increase the productivity of livestock.

The Institute of Bio-Organic Chemistry is one of 32 research institutions of the Byelorussian Academy of Sciences.

Computer Centre

The Computer Centre of the Byelorussian Statistical Administration receives daily statistical reports from all parts of the Republic. It has information on industrial and agricultural output, the number of new houses built, the increase in the incomes of various sections of the population.

The ocean of information received at the Centre would be unmanageable without the help of computers. The Centre has three Minsk-22 computers and a high-speed Minsk-32 machine. These machines calculate the labour, financial and material inputs for the construction, they keep accounts of the wages and material assets.

Besides carrying out calculations on a Republic-wide scale, this year the Computer Centre serviced more than 170 enterprises and organizations.

New Deposits of Iron

In the 7th century B. C. iron was smelted from marsh ores on the territory of present-day Byelorussia. Small deposits of such ores are still found today. However, they are much too small for commercial mining and are used only for the manufacture of certain dyes such as amber, iron ochre and mumia.

Now it has been found that Byelorussia has deposits of iron ore sufficient to meet the needs of a large metallurgical plant. The Novoselki and Okolovo deposits were prospected from aircraft with the use of the latest methods of survey.

It is true, iron lies at comparatively great depths, but when deposits elsewhere will be exhausted iron ore mining may become a new industry in the Republic.

Home for Students

Last January nine hundred students of the Minsk Institute of Radio Engineering moved into a new comfortable 12-storey hostel. Here they have a library,

reading halls, auditoriums, a canteen, a skiing centre, and household services. Every two-room flat of this new student home will house four students.

Altogether, state-owned hostels of the 13 higher schools in Minsk are housing now 22,000 young men and women.

Starting Early

There have been set up under the Byelorussian Academy of Sciences new specialized secondary schools for young people interested in geology and archeology. Some time earlier similar schools were opened with emphasis on physics, mathematics, electronics, chemistry, biology, economics and philosophy. This new form of teaching senior pupils makes it possible to detect at an early stage capabilities of teen-agers and develop in them creative thinking and an interest in a specific subject.

Classes at the specialized secondary schools are conducted by young scholars and scientists who work at the Academy and by prominent professors. Interest in science is very great among pupils—approximately 900 boys and girls have enrolled in the school for young physicists. It is planned to open another specialized school to train young specialists in cybernetics.

КУЛЬТУРА ВСЕОБЩАЯ, ПОДЛИННО МАССОВАЯ

ОБЩЕДОСТУПНОСТЬ ОБРАЗОВАНИЯ И КУЛЬТУРЫ, НЕОГРАНИЧЕННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ МИЛЛИОНОВ ПОЛУЧАТЬ И РАСШИРЯТЬ ЗНАНИЯ ВО ВСЕХ ОБЛАСТЯХ — ЭТИ НЕОТЪЕМЛЕМЫЕ ЧЕРТЫ СОВЕТСКОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ОТМЕЧАЮТ АВТОРЫ МНОГИХ ЗАРУБЕЖНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ О НАШЕЙ СТРАНЕ, О ВЕЛИЧИИ КУЛЬТУРНЫХ СВЕРШЕНИЙ В СССР ЖИВО И УБЕДИТЕЛЬНО РАССКАЗЫВАЕТ ИЗВЕСТНЫЙ ФРАНЦУЗСКИЙ ПИСАТЕЛЬ АНДРЕ РЕМАКЛЬ В РЕПОРТАЖЕ, ОПУБЛИКОВАННОМ В ОДНОЙ ИЗ КРУПНЕЙШИХ ПРОВИНЦИАЛЬНЫХ ГАЗЕТ ФРАНЦУЗСКИХ КОММУНИСТОВ.

«МАРСЕЙЗ», МАРСЕЛЬ.

Наконец-то, Москва! Наша давняя мечта сбылась. Сколько за это время произошло событий, сколько седины прибавилось в волосах... Навстречу нам несутся город с бесконечными проспектами и утопающими в зелени улицами. Здесь удивительное сочетание всех архитектурных стилей — старорусский XVI и XVII веков, небоскребы с готическими шпилями и, наконец, новейшие железобетонные ансамбли. Куда ни глянь — строительные краны.

Названия звучат, как музыка: Кремль, Красная площадь, Библиотека имени Ленина, Садовое кольцо, Арбат, Большой театр. И корифеи русской культуры в мраморе и бронзе: Горький, Чайковский, Лермонтов, Маяковский, Островский, Пушкин. В пестрой толпе на тротуарах много молодых людей, они спокойны и деловиты.

— Что вы хотите увидеть, что узнать? — спрашивали нас советские друзья.

Больше всего нас интересовали проблемы культуры. И именно об этом мы говорили все эти две недели — советские люди любят дискуссии и ведут их виртуозно.

КЛЮЧ К ЗНАКОМСТВУ С НАРОДОМ

Японский принц Коноэ сказал как-то: «Культура нации — зеркало, в котором отражаются знания и самобытные традиции. Короче говоря, это ключ к знакомству с народом».

И мы этот ключ получили! Передо мною книжечка в красном переплете, которая день ото дня казалась мне больше, чем книгой, — документом. Это — новое издание знаменитого стихотворения Маяковского «Разговор с товарищем Лениным». В маленьком издании собраны переводы стихотворения на 32 языках — от немецкого до вьетнамского, корейского, французского, арабского. Стихотворение вышло в издательстве «Молодая гвардия», которое адресует к молодым и продвигает молодые таланты.

Не пресловутая «розовая библиотека», не полупрограммная литература для малолетних — публикуемые здесь книги рассказывают о жизни современной молодежи. В свой издательский план «Молодая гвардия» включила такие произведения моих соотечественников, как «Вещи» Жоржа Перека, «Молодые жены» Жана-Луи Куртиса, «Хозяин дома» Франсуа Нуриесе — три повести, вошедшие в один том, и, наконец, мой роман «Время жить».

Важное место в продукции «Молодой гвардии» отведено поэзии. Крохотные антологии поэтов всех стран мира — первое знакомство с их творчеством. Такова, например, антология Жака Превра, выпущенная тиражом в 50 тысяч экземпляров. Распродана она была за несколько дней.

Мне показывают «новорожденных» этой серии — «Антологию поэтов АРЕ», «Молодые поэты мира», «Монгольская поэзия», сборник стихов поэтов ГДР.

— А как у вас открывают таланты, или как в Советском Союзе становятся писателем? — спрашиваю я.

Мне отвечают: — На нас низвергается поток рукописей. Иногда попадают «рыбешки», иногда — «крупная рыба». Чудес не бывает, но когда появляется настоящий писатель, мы стремимся не упустить его из виду.

С другой стороны (послушайте-ка, французские издатели, чей выбор чаще определяется доходностью,

нежели талантом), издательство «Молодая гвардия» организует встречи и семинары молодых писателей. В дружеской дискуссии часто зреет талант молодого писателя. Не каждого из них сразу печатают, но их одобряют, им помогают.

На Западе все еще бытует превратное представление, будто бы Советский Союз «наглухо закрытая» страна, куда не проникают никакие звуки «извне». Количество иностранных туристов, которых встречаешь здесь повсюду, лучше всего опровергает подобное утверждение.

Или вот еще один ответ на ту же тему. Мы получили его в ежемесячном журнале «Иностранная литература», тираж которого вырос до 540 тысяч и все же отстает от спроса... Он печатает переводы произведений американских, английских, французских, итальянских, немецких, скандинавских, японских писателей, африканских и латиноамериканских авторов почти из 150 стран мира.

Заместитель главного редактора журнала говорит нам:

— Многочисленные советские специалисты по ино-

Ансамбль скрипачей Новополоцкого музыкального училища часто выступает перед трудящимися города. НА СНИМКЕ: концерт во Дворце культуры нефтяников.

странным литературам читают все периодические издания мира и обращают наше внимание на те или иные материалы. Мы встречаемся и со многими зарубежными писателями, приезжающими в Советский Союз.

Мелькнула мысль, что в конце концов это журнал специалистов, предназначенный для специалистов, то есть литераторов. Я спрашиваю об этом своего собеседника.

— Нет, — отвечает мне. — Конечно, основная масса наших читателей — интеллигенция и студенты, но много и рабочих, и они часто пишут нам. А год назад мы провели читательскую конференцию у моряков Балтийского флота.

«Литературная газета», которую издает Союз советских писателей, систематически проводит социологические опросы. В них принимают участие писатели, журналисты, специалисты, а также читатели. Эти опросы оказывали и продолжают оказывать глубокое влияние на важные решения, принимаемые в стране.

— Вернувшись во Францию, вы собираетесь написать о нашей стране? — спросил меня один из редакторов газеты.

— Да, но очень опасаясь, как бы не написать упрощенно.

— Мы знаем Францию лучше, чем вы знаете Советский Союз. Совсем недавно в серии «Плеяда» опубликовано полное собрание сочинений Пушкина. А Пушкин, между прочим, знал Расина и Корнеля наизусть. Но потребуются время, пока Франция научится любить Пушкина.

Французов в Советском Союзе любят по-особому. Франция для советских людей — олицетворение традиций революции 1789 года и Парижской коммуны. В СССР знают французскую литературу и не только

ее гигантов — Бальзака, Стендаля, Гюго. Причем современные французские писатели издают здесь гораздо большим тиражом, чем у себя на родине.

Культурные контакты — средство борьбы за мир, а поэтому нужно создавать условия для лучшего знакомства друг с другом...

ТОЛПЫ В ЗАЛАХ МУЗЕЯ

Никто не решается ставить под сомнение превосходную технику и виртуозность советских балетов, но кое-кто с улыбкой знатока добавляет: «Как жалко, что они не развиваются, что они отжили свой век» и тому подобное... Я побывал на четырех балетных спектаклях в Ленинграде и Одессе. Прежде всего мне запомнился североосетинский ансамбль с его традиционными номерами — танцем огня и танцем клинками, ленинградская балетная труппа, хореографические миниатюры Леонида Якобсона и молодой балет Казахстана.

Надо сказать, что превосходная техника советских танцоров соседствует со смелыми поисками новых выразительных средств. Публика, прекрасно разбираясь в этом виде искусства, приветствует эти поиски. Так, в Одессе она устроила овации молодым солистам из Казахстана — среднеазиатской республики, чуть ли не поголовно неграмотной шестьдесят лет назад, — танцевавшим на музыку Мануэля де Фальи и Гершвина, а также давшим свое, очень своеобразное толкование образов героев в сюжете Шедрина «Кармен». Зато та же публика без всякого воодушевления встретила «Умирающего лебедя» Сен-Санса. Триумфально прошел в исполнении ленинградцев балет «Весна священная», где хореограф превосходно передал характер произведения Игоря Стравинского.

Любознательность советских людей проявляется во всем. Мы приехали в Москву одновременно с «Джокондой». Четыреста — пятьсот человек расположились перед музеем со стульями и раскладушками и провели там ночь, чтобы первыми попасть на открытие. Они были вознаграждены: двери музея открылись для них раньше положенного времени и энтузиасты получили право оставаться перед картиной 45 секунд, вместо 19, предусмотренных в силу огромного наплыва желающих созерцать знаменитую улыбку Моны Лизы...

В Павловске, Петродворце, разрушенных немцами за 900 дней блокады Ленинграда и восстановленных в их первоначальном виде, всюду длинные разноцветные вереницы школьников, граждане, приехавшие с разных концов страны, группы иностранных туристов. До отказа заполнены залы Эрмитажа, одного из лучших музеев мира.

МОРЕ ДОЛЖНО ОБЪЕДИНЯТЬ ЛЮДЕЙ

После Ленинграда была Одесса. Имя этого города мне хорошо знакомо. Моряки — родственники по материнской линии — много рассказывали о Черном море и Одесском порте. Потом жизнь еще не раз напоминала нам об Одессе: Потемкинская лестница, ставшая всемирно известной после фильма Эйзенштейна, моряки Черноморского флота, поднявшиеся на защиту молодого Советского государства, знаменитые катакомбы, где действовали партизаны, наводившие ужас на врагавшихся в город нацистов; кампании в печати за возобновление связей между Марселем и Одессой, чтобы два огромных порта стали городами-побратимами...

Гостиница, где мы поселились, расположена на Приморском бульваре. Наши друзья из Одесского отделения Союза писателей проявили особое внимание — ведь в этой гостинице останавливался Абри Барбюс. И в зале Дома писателей барельеф автора «Огня» висит напротив портрета Пушкина, написавшего здесь большую часть «Евгения Онегина».

В Одесском доме литераторов мы вели долгую, откровенную беседу о проблемах, волнующих французских и советских писателей. Мне запомнились слова Ивана Рядченко. «Нас объединяет цвет нашей знамени, любовь к литературе, желание не разделять, а сближать народы», — сказал он.

Одесса — крупный культурный центр. Это я почувствовал, встречаясь не только с представителями творческой интеллигенции. Много интересного я узнал, побывав в Черноморском морском пароходстве. Еще в плавании моряки могут заказать билеты в театры и концертные залы. Библиотека Дома культуры моряков насчитывает 22 тысячи томов. Каждое судно имеет свою библиотечку с обязательным минимумом в тысячу книг, не считая технической литературы и школьных учебников. Она обновляется перед каждым выходом в рейс. Покупке новых книг способствует государственная дотация.

Моряки могут продолжать учебу и в плавании. Так, на «Колхиде» 18 моряков из 99 членов экипажа продолжают учиться или готовятся к поступлению в высшие или средние учебные заведения. На каждое судно пароходство направляет преподавателя.

Важное значение придает пропаганда интернационализма. Экипажи многих судов являются коллективными членами обществ дружбы со странами, в порты которых они заходят. Например, моряки «Литвы» — члены общества «СССР — Франция».

Я мог бы перечислить впечатляющие цифры, рассказать, сколько в СССР дворцов культуры, но это сухая математика, а у «золота культуры» своя мера. Она в той возможности учиться и учиться, которая обеспечена здесь всем мужчинам и женщинам. Она в широких горизонтах, открытых для всех советских людей. Она в свободе — подлинной, а не мнимой — совершенствовать свои знания в любую пору жизни.

Усвижбужская сельская библиотека — одна из лучших в Толочинском районе. Тут часто проводятся конференции читателей, устные журналы, тематические вечера и библиографические смотры. В фонде библиотеки — около десяти тысяч книг. Ее услугами пользуется более семисот жителей поселка. НА СНИМКЕ: в Усвижбужской библиотеке.

Мне вельмі хацелася пачаць свой рэпартаж са студыі «Беларусьфільм» сцэнай, якую пад уражаннем шмат разоў бачанага на экране малявала ўяўленне.

...Здымачны павільён. Па волі мастака ён ператварыўся ў плошчу старажытнага горада ці бальную залу мінулага стагоддзя. А магчыма, гэта лясная зямлянка, у якой павінна адбыцца нарада партызанскіх камандзіраў, або сучасная кватэра. Усхваляваны рэжысёр аддае апошнія распараджэнні. Аднекуль зверху наезджае аператарская камера. Дубль першы...

Але я так і не даведалася, у якой ступені мая ўяўная сцэна адлюстроўвала рэчаіснасць, бо ў гэты дзень павільённы здымак на «Беларусьфільме» не было. Не трапілі мне ў доўгіх калідорах студыі вядомыя кінаартысты, не стала я сведкай і таго, як славутая кіназорка п'е чай з булачкай у студыйным буфэце. Наогул, ніякай кінаэкзотыкі не выпала на маю долю. Тое, што я ўбачыла ў адзін з апошніх дзён лістапада на «Беларусьфільме», можна перадаць самым звычайным словам, з якога, аднак, пачынаецца ўсё незвычайнае ў жыцці і на кінаэкране. Гэта слова — праца.

У НАЧАЛЬНІКА вытворчасці Аляксандра Шкадаровіча на стала вялікі аркуш паперы — своеасаблівая схема работы студыі. Заглянуўшы ў яго, ён можа дакладна сказаць, чым заняты сёння здымачныя групы ўсіх трох вытворча-творчых аб'яднанняў «Беларусьфільма» — мастацкіх фільмаў, тэлевізійных, дакументальных.

Сюды, у вытворчы адзел, паступаюць заяўкі на здымачную апаратуру і транспарт, на касцюмерныя пакоі і дэкарацыі. Адначасова ў рабоце знаходзяцца дзесяткі фільмаў, і адзел разам з дыспетчарскай службай каардынуе і кантралюе дзейнасць вытворчых цэхаў студыі.

Даведаўшыся пра шматлікія абавязкі начальніка вытворчасці, я хутчэй закрыла свой бланкэт, так і не адважыўшыся задаць апошняе пытанне — як трапіць у цэх гуказапісу, дзе ў гэты час праводзіўся перазапіс дакументальнага фільма? Аднак Аляксандр Шкадаровіч як гасцінны гаспадар не дазволіў мне блукаць па калідорным лабірынце і літаральна за руку ўвёў у цёмную залу, дзе нехта, нябачны, прапанаваў мне крэсла.

НА ЭКРАНЕ ўзніклі цітры: «Фільм даўжынёю ў паўстагоддзя». 147-ы фільм студыі быў прысвечаны паўвекавому шляху беларускага кіно. Рэжысёр Ігар Шышоў раскажаў, што стваральнікі гэтай дакументальнай стужкі імкнуліся адлюстраваць асноўныя этапы развіцця кінамастацтва рэспублікі, галоўныя тэмы, што ўзнімаліся беларускімі кінематаграфістамі. Работа над фільмам заканчваецца, глядачы ўбачаць яго ў дні святкавання беларускага кіно.

Я ўжо ведала, што да юбілейных урачыстасцей павінны выпусціць яшчэ адзін фільм — каларовую мастацкую стужку «Белыя вежы». Ставіць яе рэжысёр Віктар Тураў. Адзін з аўтараў сцэнарыя — інжынер-ліцейшчык Мінскага аўтазавода Арнольд Каштанаў. Два гады назад А. Каштанаў прыняў удзел ва Усесаюзным конкурсе на лепшы сцэнарый аб рабочым класе. Яго сцэнарый «Час і браты Гуляевы», які быў адзначаны на конкурсе другой прэміяй, і лёг у аснову «Белых вежаў».

Вудучы фільм зараз на гукамантажным стане. Вопытны мантажор Алена Аксёненка (яна на студыі з 1946 года, праз яе рукі прайшло больш за два дзесяткі карцін) працуе над плёнкі дэкаль адна — рэжысёр прыйдзе лэйнай.

— А вам падабаецца гэты фільм? — задала я Алене Мікалаеўне, на маю думку, нечаканае пытанне. Але жанчына ніколі не здзівілася і, крыху падумаўшы, адказала:

— Спачатку падабаўся вельмі, а цяпер, калі прагледзла кожны кадр па некалькі разоў, не ведаю.

З Віктарам Туравым я сустрэлася роўна год назад. Тады ён закончыў работу над двухсерыйным тэлевізійным фільмам «Гора баяцца — гэта не бачыць». І вось зноў двухсерыйная стужка. Нялёгка год быў у рэжысёра.

— Нялёгка, — згаджаецца Віктар Сцяпанавіч, — але цікава. Са здымачнай групай мы аб'ездзілі ўсю Беларусь: Столін, Браслаў, Свіцязь, Нясвіж, Белавежская пушча. Упершыню ігравыя сцэны здымаліся ў шахтах Салігорска, на глыбіні 500 метраў. Гісторыя чатырох братоў Гуляевых — калгасніка, шахцёра, інжынера, урача — гэта ў мініяцюры гісторыя нашай рэспублікі. На ролі братоў былі запрошаны вядомыя савецкія кінаакцёры Грыцэнка, Бабкаўскас, Гарабец і Лазараў. Работа з такімі выдатнымі майстрамі — падзея для рэжысёра.

МАНТАЖНЫ цэх аказаўся для мяне шчаслівым. Не выходзячы з яго, я пазнаёмілася яшчэ з дзвюма буйнымі работамі беларускіх кінематаграфістаў.

«Пядзя зямлі» — паўнаметражная дакументальная стужка пра гераічную абарону Магілёва ў 1941 годзе. У мантажным пакоі рэжысёр І. Вейнаровіч, гукааператар І. Вежнявец і музычны кіраўнік А. Сакалоў, праглядаючы адзняты матэрыял, абмяркоўвалі музычнае афармленне фільма. Для «Пядзі зямлі» кампазітар Г. Вагнер і паэт А. Вялюгін напісалі песню «Зарыва на Дняпры». У фільме яна прагучыць у выкананні Э. Міцуля. Сёння ў тонатэлье адбудзецца гуказапіс.

...На маленькім экране мантажнага стала — панарама поля бою: 39 гітлераўскіх танкаў, падбітых 12 ліпеня 1941 года на слаўным Буйніцкім полі. 19 ліпеня частка гэтай панарамы, знятай военным фотакарэспандэнтам Трошкіным, была апублікавана ў «Из-

вестиях» разам з карэспандэнцыйнай Канстанціна Сіманава. Пазней падзеі, сведкай якіх стаў пад Магілёвам ваенны карэспандэнт К. Сіманаў, будуць адлюстраваны ў рамане «Жывыя і мёртвыя». Аб гэтым расказвае пісьменнік у фільме, які выйдзе на экраны ў дні 30-годдзя Перамогі савецкага народа над фашысцкай Германіяй.

Пістарычнай даце прысвячаецца і мастацкі фільм «Воўчая зграя», што здымаецца па аднайменнай аповесці Васіля Быкава.

— Мы ў асноўным закончылі натурныя і павільённыя здымкі, — ведамі рэжысёр Барыс Сцяпанавіч. Застаўся толькі эпізод з воўчай зграяй, для якога нам патрэбны добры снейг.

Наша гутарка адбылася таксама ў мантажным пакоі (кожная здымачная група мае сваё памяшканне), але, на жаль, яна была вельмі кароткай: рэжысёра чакаў кампазітар Дзмітрый Смольскі, які піша музыку да фільма.

А праз нейкі час у сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі «Беларусьфільма» мне зноў давалася пачуць імя Васіля Быкава, на гэты раз у сувязі з трохсерыйным тэлевізійным фільмам «Доўгія вёрсты вайны». Сцэнарый пісьменніка перададзены рэжысёру А. Карпаву; пачалася падрыхтоўка да здымак.

ПЕРАПОЎНЕНАЯ ўражаннямі, я, здаецца, не магла больш успрымаць ні новых кадраў, ні новых знаёмстваў. Але даведаўшыся, што ў адной з глядзельных залаў студыі прадастаўніку Міністэрства аховы здароўя СССР будуць паказваць фільм пад назвай «Прытча пра кола і біясферу», паспяшалася туды.

Пераказаць змест трох прытчаў — пра паветра, вадзі і зямлю, аб'яднаных у адной навукова-папулярнай стужцы, можна ў некалькіх словах: фільм уявімае тэму, якая зараз хвалюе ўсё чалавецтва, — ахова навакольнага асяроддзя. Але раскажаць аб гэтым так тонка, дасціпна і пераканаўча, як зрабілі стваральнікі прытчы аўтар сцэнарыя і рэжысёр І. Пікман, аператар Т. Логінава і аператар камбінаваных здымак М. Калачынскі, можна толькі мовай сучаснага кіно.

Фільм яшчэ не трапіў у кінапракат, а «Прытча пра паветра» ўжо атрымала дыплом на IX тэхнічным конкурсе фільмаў, які праводзіўся міжнароднай асацыяцыяй работнікаў кіно і тэлебачання ў італьянскім горадзе Салерна.

Рабочы дзень на студыі заканчваўся. Ужо не спяшаючыся, я ішла па доўгім калідоры, чытаючы надпісы на дзвярах: «Вялікае працістанне», «Прыгоды Бураціна», «Лясныя арлі»... Зайсці сюды я не паспела, як не паспела ўбачыць яшчэ шмат цікавага на «Беларусьфільме». Але пройдзе час, і ў тысячх кіназалаў гэтыя назвы ўспыхнуць на экранах, і новыя фільмы раскажуць глядачам пра лёс сваіх герояў і пра вялікую працу беларускіх кінематаграфістаў.

Тамара РЭУТОВІЧ.

Прэм'ерай каларовай шырокаэкраннай стужкі «Таму што люблю» ў мінскай кінатэатры «Партызан» пачаўся рэспубліканскі кінафестываль, прысвечаны 50-годдзю беларускага кіно.

У праграму фестывалю былі ўключаны лепшыя работы кінематаграфістаў рэспублікі, створаныя ў розныя гады. Глядачы зноў сустрэліся з героямі мастацкіх стужак «Запомнім гэты дзень», «Крушэнне імперыі», «Рудабельская рэспубліка», «Хлеб пахне парохам», у якіх адлюстравана слаўнае рэвалюцыйнае мінулае беларускага народа, паказана яго гераічная барацьба за ўстанавленне Савецкай улады.

Незабыўныя падзеі Вялікай Айчыннай вайны ўваскрэшаюць фільмы «Канстанцін Заслонаў», «Гадзінік спыніўся апоўначы», «Бацька», «Сыны ідуць у бой», «Зімародак», «Зайтра будзе позна», «Альпійская балада» і іншыя.

НА МАСКОЎСКІХ ЭКРАНАХ

Адбылася маскоўская прэм'ера двухсерыйнага мастацкага фільма «Польмя». «Сёння я другі раз востра перажыў падзеі, удзельнікам якіх быў 30 гадоў назад, — сказаў пасля прагляду Маршала Савецкага Саюза І. Баграмян. — Упершыню так маштабна ўзнойлены на экране подзвіг беларускіх партызан, іх гераічнае працістанне ворагу, іх вялікая барацьба з фашысцкімі захопнікамі».

Паказам «Польмя» адкрыўся ў сталічным кінатэатры «Мінск» тыдзень беларускага кіно. На экранах кінатэатраў Масквы дэманстраваліся дакументальныя і мастацкія фільмы беларускіх кінематаграфістаў: «Мінск — сталіца Савецкай Беларусі», «Браты Бонч-Бруевічы», «Крушэнне імперыі», «Бацька», «Рудабельская рэспубліка», «Паланез Агінскага», «Анюціна дарога» і іншыя.

«Сустрэча маскоўскай з кінематаграфістамі Беларусі» — так называўся вечар у Цэнтральным ДOME кіно, прысвечаны 50-годдзю беларускага кінематографа.

Сакратар праўлення Саюза кінематаграфістаў СССР народны артыст РСФСР А. Баталаў адзначыў, што юбілей беларускага кіно — гэта вялікае свята ўсёй шматтысячнай арміі кінарботнікаў нашай краіны. Кінематаграфісты Беларусі, падкрэсліў ён, унеслі дастойны ўклад у агульную скарбонку савецкага кіно.

УМЕЛЬЦЫ СА СТАРЫХ ДАРОГ

Варта на міг уявіць самабытную беларускую хату, як разам з прахалодным суцішкам святліцы ахіне душу мяккі напеў лугавых красак, вытканых на абрусках, хараства беларускага арнаменту на даматканых поцілках. Упадзе на вышываны абрус халодны зімовы прамень і, быццам сагрэўшыся, цёпла зазьяе...

Менавіта такі лірычна-хатні настрой агортае наведвальніка выстаўкі народных умельцаў і самадзейных мастакоў Старадарожскага раёна. На ёй прадстаўлены розныя віды самадзейнай творчасці — ткацтва, вышыўка, графіка, жывапіс, акварэль, інкрустацыя, разьба, драўляная скульптура.

Сваёй масавасцю ўражае ткацтва. Радуюцца ўмельству вясковых майстрых з Языля, Паставіч, Новых Філічаў, Крычына, Палажэвіч... Захапляе малюнак арнаментальнага і абруска. Ён разнастайны — падкрэслена стракаты і стое-на-мяккі, буйны і дробна-карункавы, звонка-меладыйны і прыглушана-ціхі.

З мноства работ хочацца вылучыць ручнікі і поцілку Вольгі Семянчэні з вёскі Сінягова, тканія ручнікі Таццяны Дзмітрук з Новых Філічаў, Валянціны Несцярэнка з Крычына, Ганны Анці-

ховіч з Палажэвіч, вышываныя ручнікі Соф'і Малец з Новых Дарог, інкрустацыю саломкай Марыі Русаковіч з Рухава, каларытныя, аздобленыя традыцыйным беларускім узорам поцілкі Марыі Грыб і Марыі Барысік з Паставіч, Марыі і Ніны Грузд з вёскі Языль. Іх работы вабяць мастацкім хараством.

Шмат цэплены, народнага густу, непасрэднасці і абаяльнасці ў скульптурных сюжэтах Ігара Лізуры. Работам самадзейнага мастака адведзена на выстаўцы віднае месца. Сярод драўляных фігурак — знаёмыя персанажы казак, але аўтар імкнецца ўвасобіць у работах менавіта сваё ўспрыманне народных вобразаў.

Цікавыя жывапісныя работы — «Аўтапартрэт» Аляксандра Турава з вёскі Шарчыцы і «Сельскі пейзаж» Міколы Санкевіча з вёскі Рубежы. Першая з іх захапляе псіхалагічнасцю моманту, удамай кампазіцыяй. «Сельскі пейзаж» напісаны больш эцюдна, імпрэзійна. Натурай пачынаючаму мастаку служыць родныя мясціны, вясковыя краявіды.

Дзесяць дзён дэманстравалася выстаўка самадзейных мастакоў. Яе з задавальненнем наведалі жыхары Старых Дарог і раёна.

В. ДРАНЧУК.

У скульптурнай майстэрні Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

САЦЫЯЛОГІЯ Ў БЕЛАРУСІ

(Працяг. Пачатак у № 49.)

Даследаванні разгарнуліся па такіх тэмах, як сацыяльныя вынікі навукова-тэхнічнага прагрэсу на сяле, сацыялагічныя праблемы змянення духоўнага жыцця сялянства, сацыяльныя актыўнасць вытворчага калектыву, навуковае кіраванне сацыяльнымі працэсамі, сацыяльнае планаванне. Не дзякка за ўважыць, што большасць з гэтых напрамкаў прадыктаваны імклівым развіццём народнай гаспадаркі рэспублікі, прагрэс у якой непазбежна выклікаў і будзе выклікаць у далейшым немалыя змяненні ў структуры грамадства.

Вучоныя новастворанага сектара не сталі мяняць «геаграфію» эксперыментаў. Даследуюцца тыя ж раёны, што і раней, — Жлобінскі, Карэліцкі, Нясвіжскі, Пружанскі, Талачынскі, Шклоўскі, Слуцкі, Пінскі, такія заводы, як мінскія аўтамабільны і аўтаматыхных ліній, Баранавіцкі баваўняны камбінат і іншыя. Гэта дазваляла атрымаваць цікавы матэрыял для параўнанняў. На ўзбраенне ўзяты ўсе метады і сродкі аналізу, якія прымяняліся ў самых масавых формах. Толькі на адным аўтазаводзе, напрыклад, было запоўнена звыш тры тысяч падрабязных анкет, а ў калгасе «Першае мая» Слуцкага раёна — 1200. Сабраная інфармацыя апрацоўвалася на электрона-вылічальнай машыне «Мінск-22».

Па-ранейшаму самую пільную увагу сацыялагі акадэміі ўдзяляюць праблемам вёскі, куды навукова-тэхнічны прагрэс у апошнія гады стаў урывацца сапраўды рэвалюцыйнымі тэмпамі. Назапасіўшы вялізны фактычны матэрыял, супрацоўнікі сектара апублікавалі шэраг цікавых работ. У 1971 годзе ў выдавецтве «Навука і тэхніка» выйшла кніга З. Моніч «Інтэлігенцыя ў структуры сельскага грамадства». Упершыню ў ёй дэталёва характарызаваўся ўнутраная структура калгаснай інтэлігенцыі. На значным фактычным матэрыяле даказана, што вызначальная роля ў духоўным жыцці сучаснай вёскі належыць вытворчай інтэлігенцыі. Падмечана таксама, што без яе ўжо немагчыма ўявіць прагрэс сельскай гаспадаркі, яна ўсё больш уплывае на сацыяльны і псіхалагічны клімат у вёсках.

У 1972 годзе тое ж выдавецтва апублікавала калектыўную кнігу супрацоўнікаў сектара «Навукова-тэхнічны прагрэс і сацыяльныя змяненні сялянства». Вучоных цікавілі змяненні прафесійнай структуры работнікаў сельскай гаспадаркі, а таксама вынікі ўздзеяння навукова-тэхнічнага прагрэсу на ўсё тыпы сельскіх калектываў, на быт, сям'ю, культуру, свядомасць, спажывецкія інтарэсы. На мой погляд, асабліва цікавае маюць вывады, зробленыя адносна новых прагрэсіруючых тыпаў сельскіх калектываў, аб тэндэнцыі развіцця населеных пунктаў і аб змяненнях спажывецкіх патрэб.

Заўважана, напрыклад, што ў апошнія гады на вёсцы асабліва актыўна развіваюцца невытворчыя тыпы калектываў: групы работнікаў спажывецкай кааперацыі, сферы абслугоўвання, медыцынскага персаналу... Сам факт гэты прагрэсіўны — значыць, сельскія жыхары маюць магчымасць усё паўней задавальняць свае самыя разнастайныя бытавыя запатрабаванні. Аб гэтым жа гавораць і вынікі вывучэння спажывецкага попыту сялянства. Жыхары вёсак, як паказалі сацыялагі, усё больш купляюць тэлевізараў, радыёпрыёмнікаў, матэрыялаў, аўтамабіляў, бытавых машын і іншых дарагіх рэчаў. Мы пазнаёмлілі з гэтымі вывадамі работнікаў адпаведных галін прамысловасці, прадстаўнікоў гандлю і рэкамендавалі ім унесці неабходныя змяненні ў забеспячэнне вёсак.

Адна са складаных праблем, што стаіць зараз перад сельскай гаспадаркай, — змяненне

саміх населеных пунктаў. Канцэнтрацыя і індустрыялізацыя сельскагаспадарчай вытворчасці патрабуюць канцэнтрацыі працоўных рэсурсаў, ствараюцца ўмовы павышэння камфорту традыцыйнага сялянскага жылля да ўзроўню гарадскога. Шмат зроблена ў гэтым напрамку. Эксперыменты ідуць ва ўсіх абласцях рэспублікі: будуцца новыя пасёлкі, выпрабавваюцца новыя віды дамоў. А як да гэтай навіны адносяцца самі сяляне? Якімі яны жадаюць бачыць свае дамы, вёскі? Пытанне вельмі складанае, традыцыйны ўклад сутыкаецца з новымі ўяўленнямі і тэндэнцыямі. І мы, сацыялагі, лічым сваёй задачай, што аб'ектыўна прадставілі архітэктарам і будаўнікам усю разнастайнасць думак і пажаданняў.

Некалькі слоў яшчэ аб адным карысным пачынанні на вёсцы, штуршком да якога паслужылі даследаванні сацыялагаў акадэмічнага сектара. Гутарка ідзе аб складанні комплексных планаў сацыяльнага развіцця калгасаў і саўгасаў. Найбольш поўна гэтая ідэя была выказана ў 1973 годзе ў кнізе Р. Грабеннікава «Праблемы культуры сучаснай вёскі». Аўтар паказваў, што матэрыяльны і культурны ўзроўні жыцця на вёсцы дасягнулі такой вышыні, калі далейшае стыхійнае іх развіццё ўжо не можа цалкам задаволіць запатрабаванні сялян і іншых сацыяльных груп сельскага грамадства. Выхад адзін — складанне перспектывных планаў развіцця не толькі эканомікі сяла, але і яго культуры, сацыяльнай структуры.

Трэба сказаць, што адно з галоўных дасягненняў беларускай школы сацыялогіі — гэта вопыт канкрэтнага сацыяльнага планавання ў вытворчых калектывах. Яшчэ ў 1970 годзе супрацоўнікі акадэмічнага сектара разгарнулі на радзе прадпрыемстваў даследаванні па гэтай тэме. Пошукі ўвянчаліся распрацоўкай навукова абгрунтаваных індэкававых планаў сацыяльнага развіцця калектываў такіх буйных мінскіх прадпрыемстваў, як заводы аўтаматыхных ліній і аўтамабільны, мотавелазавод і некаторых іншых. Сацыялагі правялі вялікую работу па вывучэнню думкі рабочых адносна перспектыв свайго прафесійнага росту, паліпшэння ўмоў працы, павышэння дабрабыту. Выяўлялася, што неабходна зрабіць для больш поўнага задавальнення культурных запатрабаванняў членаў калектываў, для добрай арганізацыі іх адпачынку — словам, усяго, з чаго складаецца паўсядзённае жыццё любога працаўніка. Мэта стаяла адна: выкарыстоўваючы эканамічныя магчымасці данага прадпрыемства і дасягненні навукова-тэхнічнага прагрэсу, стварыць у калектыве максімальна спрыяльныя ўмовы для сапраўды творчай працы кожнага работніка, для ўсебаковага развіцця кожнага члена калектыву.

У комплексныя планы сацыяльнага развіцця былі ўключаны раздзелы аб аўтаматыхнацыі і механізацыі вытворчых працэсаў з мэтай ліквідацыі цяжкай ручной працы, аб пераабсталяванні рабочых месцаў, аб аб'ягчэнні ўмоў працы і вытворчага быту жанчын. Прадугледжваліся неабходныя меры для павышэння кваліфікацыі рабочых, для стварэння ў цэхах аптымальнага псіхалагічнага і маральнага клімату. Многа ўвагі ўдзялялася паліпшэнню бытавых умоў рабочых і іх сям'яў, змястоўнасці і цікавасці адпачынку, развіццю спорту, мастацкай самадзейнасці, вучобе маладых рабочых.

Планы вызначаліся канкрэтна, былі матэрыяльна абгрунтаваны. Сёння яны сталі для большасці беларускіх прамысловых прадпрыемстваў такім жа абавязковым законам, як і пяцігадовыя праграмы эканамічнага развіцця. Іх вартасці высокая ацэнены як з боку адміністрацыі, так і самімі рабочымі.

Па праблемах канкрэтнага сацыяльнага планавання быў выпушчаны шэраг абагульняючых навуковых кніг. Перш за ўсё варты адзначыць апублікаваную ў 1970 годзе метадычную распрацоўку «Перспектывнае планаванне сацыяльнага развіцця вытворчага калектыву». Кнігу з цікавасцю ўспрынялі кіраўнікі вытворчасці, таму што ў ёй былі выкладзены мэты, задачы і сутнасць сацыяльнага планавання, структура канкрэтных планаў і арганізацыя работ на іх складанню, метады збору і апрацоўкі інфармацыі. Падобны ж метадычны дапаможнік, дзе расказваецца аб асаблівасцях сацыяльнага планавання ў калгасах і саўгасах, выйшаў у 1972 годзе ў выдавецтве «Ураджай». Сёння гэтая кніга стала практычным кіраўніцтвам для тысяч беларускіх гаспадарак.

Шмат цікавых думак і рэкамендацый выказана ў работах Л. Дзмітрук «Перспектывнае сацыяльнае планаванне на прамысловых прадпрыемствах БССР» і І. Пісарэнкі «Сацыяльнае планаванне ў пярвічным калектыве». Аўтары абагульняюць першы вопыт сацыяльнага планавання ў Беларусі, разбіраюць недахопы ў гэтай справе, удакладняюць метадалогію і метадыку.

У сувязі з распрацоўкай праблемы канкрэтнага сацыяльнага планавання вялікі практычны інтарэс маюць даследаванні ў галіне сацыяльнай актыўнасці разнастайных груп савецкага грамадства. Сацыяльная актыўнасць — адзін з важнейшых фактараў паспяховай пабудовы камунізму ў нашай краіне. Ад пастаяннага павышэння гэтай актыўнасці залежыць свечасовае вырашэнне многіх канкрэтных эканамічных і сацыяльных праграм. Таму неабходна ведаць, якія ўмовы ўплываюць на актыўнасць членаў калектываў, чым яе можна стымуляваць. Аналізу гэтых умоў прысвечана работа Л. Дзмітрук «Сацыяльная актыўнасць вытворчага калектыву ва ўмовах эканамічнай рэформы». У кнізе ўпершыню ў практыцы айчынай сацыялогіі было так поўна вызначана паняцце «сацыяльная актыўнасць калектыву» і разгледжаны пытанні навуковага кіравання гэтай з'явай.

Плэнная работа беларускіх сацыялагаў не засталася не заўважанай грамадскасцю рэспублікі. Праведзеныя даследаванні атрымалі высокую ацэнку на XXVII з'ездзе КПБ, на шэрагу ідэалагічных нарад. Пасля беларускай школы сацыялогіі паслужылі штуршком для стварэння ў 1971 годзе ў складзе Інстытута філасофіі і права АН БССР аддзела сацыяльных даследаванняў. У ім тры сектары: навуковага кіравання сацыяльнымі працэсамі, сацыяльных змяненняў на вёсцы і сацыяльнага планавання. Тэматыка канкрэтных сацыялагічных даследаванняў значна расшырылася. Былі ўзняты новыя праблемы. Сярод іх — сацыяльнае планаванне развіцця калектыву АН БССР, навуковае кіраванне ідэалагічнымі працэсамі, тэндэнцыі развіцця сельскіх населеных пунктаў і іншыя.

Побач з аддзелам сацыяльных даследаванняў Інстытута філасофіі і права АН БССР у рэспубліцы ствараліся, раслі і развіваліся вялікі пошукі і іншыя сацыялагічныя групы, лабараторыі і ўстановы. З 1965 года ў Мінску пачаў дзейнічаць інстытут сацыяльных даследаванняў на грамадскіх асновах пры ЦК КПБ. Штатных навуковых супрацоўнікаў інстытут не меў. Ядром яго была група выкладчыкаў Мінскага педагагічнага інстытута. Гэта дацэнты А. Малочка і С. Ходас, выкладчыкі Т. Дулуб, В. Пісарэнка, К. Шульга.

Рыгор ДАВЫДЗЮК,
доктар філасофскіх навук.

(Заканчэнне будзе)

[Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.]

лі ўдзел кінематографісты розных пакаленняў: пачыналі заснавальнікі беларускага кіно Ю. Тарыч і У. Корш-Саблін, сведкі і ўдзельнікі рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, а цяпер паспяхова працягваюць В. Тураў, Б. Сцяпанав, В. Чацверыкоў, І. Дабралюбаў, В. Нікіфарав і іншыя маладыя рэжысёры.

Фільмы аб подзвігу савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне нам дарагія яшчэ і таму, што яны сцвярджаюць веру ў чалавека, у перамогу гуманізму. У ліку новых работ гэтага плана можна назваць фільмы Б. Сцяпанова па аповеці Васіля Быкава «Воўчая зграя», сумесныя пастаноўкі

быў адпраўлены ў Германію эшалон збожжа для галадаючых рускіх ваеннапалонных. Аўтар сцэнарыя народны пісьменнік БССР Іван Шамякін і рэжысёр Вячаслаў Нікіфарав узнавілі ў фільме незалежныя вобразы салдат рэвалюцыі, якія цаной велізарнай асабістай мужнасці і самаадданасці адстаялі заваёвы Вялікага Кастрычніка.

Але якімі б вялікімі ні былі дасягненні беларускай кінематографіі ў распрацоўцы гісторыка-рэвалюцыйнай і ваенна-патрыятычнай тэматыкі, вызначальнымі і галоўнымі ў яе ацэнцы застаюцца фільмы, прысвечаныя праблемам сённяшняга дня, што адлюстроўваюць вобраз нашага сучасніка. Не выпадкова ўжо ў перыяд станаўлення беларускага кі-

ЗАЛАТЫ ЮБІЛЕЙ БЕЛАРУСКАГА КІНО

нашых рэжысёраў з зарубежнымі студыямі — Л. Голуба «Маленькі салдат» (сумесна з «Барандавым», ЧССР), І. Дабралюбава «Шоў салдат к фронту» (сумесна з балгарскімі кінематографістамі). Рэжысёр А. Карпаў пачынае работу над трохсерыйным тэлевізійным фільмам, у аснову якога пакладзены дзве аповесці В. Быкава «Жураўліны крык» і «Атака з ходу». Матэрыял трэцяй часткі, якая будзе называцца «Бой пасля перамогі», яшчэ не знаёмы чытачу. Дзеянне першай серыі фільма адбываецца восенню 1941 года, другой — у 1943 годзе, а апошняй серыі — 8 мая 1945 года.

Значныя поспехаў дабілася беларускае кіно ў распрацоўцы гісторыка-рэвалюцыйнай тэмы. Асабліва плённа тут працаваў У. Корш-Саблін, усё жыццё якога было звязана з беларускім кінематографам і які толькі некалькі месяцаў не дажыў да яго залатога юбілею. Старэйшына беларускага кіно, народны артыст СССР Уладзімір Корш-Саблін паказаў прыклад глыбокага і пазнавальнага пранікнення ў гісторыка-рэвалюцыйную тэматыку. У сваіх яркіх кінатворах ён узнавіў цэлы гістарычны этап станаўлення рэвалюцыйнай самасвядомасці беларускага народа. Яго дыялогія «Першыя выпрабаванні» па матывах твораў Якуба Коласа расказвае аб зараджэнні рэвалюцыйнага руху ў глыбінях Беларускага Палесся, аб складаных шляхах у рэвалюцыю народнай інтэлігенцыі. Глядач расцяецца з героямі дыялогіі напярэдадні першай сусветнай вайны. Падзеям Лютаўскай рэвалюцыі прысвечан фільм Корш-Сабліна «Крушэнне імперыі». 1917 год знаходзіць адлюстраванне і ў яго фільме «Запомнім гэты дзень». Асаблівае месца ў творчасці У. Корш-Сабліна займае мастацкая стужка «Чырвоныя ліцы», у аснову якой пакладзены сапраўдныя гістарычныя падзеі, звязаныя з рэвалюцыйнай дзейнасцю камуністаў у 30-я гады ў былой Заходняй Беларусі.

Развіваючы лепшыя традыцыі вырашэння гісторыка-рэвалюцыйнай тэмы, беларускія кінематографісты ў фільме «Масква—Генуя» першымі ў савецкім кінамастстве ўзнавілі на экране гісторыю станаўлення савецкай дыпламатыі. Фільм пастаўлен па ўласнаму сцэнарыю рэжысёрам А. Спешневым пры ўдзеле У. Корш-Сабліна і П. Арманда, ён удастоены прэміі на Усеаюзным фестывалі ў 1964 годзе, Дзяржаўнай прэміі БССР. Сярод іншых фільмаў гістарычнай тэматыкі хацелася б адзначыць апошнюю работу аднаго з таленавітых прадстаўнікоў маладога пакалення беларускіх кінарэжысёраў Вячаслава Нікіфарова «Хлеб пахне парохам» — аб падзеях, якія адбыліся летам 1918 года на станцыі Орша, калі па асабістаму ўказанню У. І. Леніна

но адразу ж услед за «Лясной быллю» з'явіліся фільмы, якія расказвалі аб лёсе людзей новага, сацыялістычнага грамадства: «Двойчы народжаны», «Жанчына», «Дачка Радзімы», «Шлях карабля», «Дзяўчына спяшаецца на спатканне», «Шукальнікі шчасця» і іншыя. Галоўнае месца сярод кінагерояў пасляваенных гадоў занялі прадстаўнікі маладога рабочага класа ў фільмах «Зялёныя агні», «Кяханнем трэба даражыць», «Наперадзе круты паварот», «Кяханая», «Вуліца без канца».

У рэспубліцы працуе плеяда цікавых кінадакументалістаў — І. Вейняровіч, У. Цяслюк, Б. Сарахатунаў, М. Бераў, І. Пікман, Ю. Лыстаў, В. Сукманав, В. Дашук, П. Аліфіярэнка, Д. Міхлееў і іншыя. Без кінадакументалістыкі, яркага і непаўторнага экраннага летапісу жыцця рэспублікі, немагчыма ўявіць сабе сённяшняе беларускае кіно.

Такія фільмы, як «У агні жыцця», «Праз дзесяць год», «Слова пра партбилет», «Тварам да агню», «Жаваранкі ляцяць на Палессе», «Птушка Ікс», «Штрыхі да партрэта», «Дарога без прывалу», «Балада аб маці», «Пакараны смерцю ў 41-м», «Бронзавы салдат», «Генерал Пушча», сведчаць аб высокай прафесійнай сталасці беларускага дакументальнага кіно.

За пяцьдзсят гадоў зроблена многае. Сёння беларуская кінематографія — гэта не толькі развітая кінавытворчасць, якая штогод выпускае 5 мастацкіх фільмаў, 10—13 поўнаметражных мастацкіх і тэлевізійных фільмаў і звыш ста частак розных дакументальных стужак. Гэта і амаль 10 тысяч кінаўстаноў, шырокая сетка пракратных арганізацый, на фільмабазы якіх ёсць больш за 2 тысячы назваў мастацкіх фільмаў і больш за 900 кароткаметражных, каля 5 тысяч назваў хранікальна-дакументальных, навукова-папулярных і вучэбных кінастужак. Штодзённа ў кінасетцы рэспублікі глядзяць фільмы каля 350 тысяч чалавек. У апошнія гады паўсямесна ў горадзе і на вёсцы завершан перавод стацыянарных кінаўстаноў на паказ шырокаэкранных фільмаў.

Асабліва клопат праяўляецца аб дзедках, якія складаюць у рэспубліцы чвэрць усіх кінагледчоў. Акрамя спецыялізаваных дзіцячых кінатэатраў, адкрытых ва ўсіх буйных гарадах, шырокае развіццё атрымалі школьныя кінатэатры на аснове вучнёўскага самакіравання. Цяпер іх дзейнічае 484.

Беларускія кінематографісты сустрэлі свой юбілей з вялікім творчым уздымам. Жыццё рэспублікі, багатае і разнастайнае, справа народа, які паспяхова ажыццяўляе вялікія планы стварэння самага справядлівага і чужоўнага на зямлі грамадства, даюць багацейшы матэрыял для новых хваляючых кінатвораў.